

Metni Anlama ve Fiilimsilere Giriş

T.8.1.14 / T.8.2.1–2. Dinleme stratejilerini uygular; hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yapar. ·
T.8.3.1, 5, 9, 14, 25, 28, 30 / T.8.4.2, 15. Metni anlama, fiilimsi, kaynak ve bağlantı ifadelerini kullanır.

HATIRLAYALIM

- Bilinmeyen sözcüğün anlamı önce bağlamdaki ipuçlarından tahmin edilir, ardından sözlükten doğrulanıp cümlede kullanılır.
- Konu metnin ne anlattığını, ana düşünce ise yazarın iletmek istediği temel mesajı belirtir; önemli yerlerin altı çizilir.

- Neden-sonuç, amaç-sonuç, koşul, karşılaştırma ve benzetme ilişkileri kurulur; kanıtlanabilen yargı nesnel, beğeni içeren öznelidir.
- Fiilimsiler fiilden türeyip kip-kışı eki almadan işin adı (isim-fiil), niteleme (sıfat-fiil) veya durum/zaman (zarf-fiil) görevi üstlenir.

1 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki görev şemasından yararlanarak cümlelerdeki fiilimsilerin görevini ve türünü tabloya yazınız. İlk satır örnektir.

İsim-fiil	Sıfat-fiil	Zarf-fiil
Bir işin adı olur Örn: not tutmak	Bir adı niteler Örn: aldığım dergi	Nasıl / ne zaman Örn: çizerek, bakınca
Cümle ve Fiilimsi	Cümledeki Görevi	Fiilimsinin Türü
Düzenli not tutmak kalıcı kılar. (tutmak)	Bir işin adı olma	İsim-fiil
Ödünç aldığım dergiyi bitirdim. (aldığım)	Bir adı niteleme	Sıfat-fiil
Önemli yerlerin altını çizerek okudu. (çizerek)	Nasıl yapıldığını belirtme	Zarf-fiil
Sözlüğe bakınca anlamını öğrendi. (bakınca)	Ne zaman yapıldığını belirtme	Zarf-fiil

2 EŞLEŞTİRME

Cümleleri taşıdıkları anlam ilişkisi veya anlatım özelliğiyle eşleştiriniz.

d 1. Sunumu zenginleştirmek için iki yeni tablo hazırladı.	a) Benzetme içeren cümle
c 2. Elektrik kesildiği için katalog taramasını yarıda bıraktı.	b) Koşul-sonuç cümlesi
b 3. İpuçlarına dikkat edersen anlamı tahmin edebilirsin.	c) Neden-sonuç cümlesi
a 4. İyi bir sözlük, sözcüklerin kapısını açan anahtar gibidir.	d) Amaç-sonuç cümlesi
e 5. Okul dergimizin ilk sayısı yirmi dört sayfadan oluşuyor.	e) Kanıtlanabilir (nesnel) yargı

3 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

“Sessiz ortamda çalışmak, dikkati toplamaya yardım eder.” cümlesindeki sözcüklerle ilgili hangisi yanlıştır?

A “çalışmak” işin adını bildiren isim-fiildir.	B “toplamaya” isim görevinde bir fiilimsidir.
C “eder” kip ve kişi bildiren çekimli yüklemidir.	D “sessiz” zaman anlamı katan bir zarf-fiildir.

4 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki okuma kartında yer alan paragrafın konusu ve ana düşüncesi hangisinde doğru verilmiştir?

OKUMA KARTI · Konu ve Ana Düşünce

Okurken her cümleyi deftere aynen yazmak dikkati dağıtır. Bunun yerine okuma amacına uygun anahtar bilgileri seçerek **kısa notlar almak, metni hızlı ve kalıcı anlamayı sağlar.**

A Kütüphane kuralları — Kütüphanede sessiz olunmalıdır.	B Bilinçli not alma — Anahtar bilgileri seçmek anlamayı güçlendirir.
C Sözlük türleri — Her masada basılı sözlük bulunmalıdır.	D Hızlı okuma — Noktalamada duraksamamak zaman kazandırır.

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Görseldeki araştırma ve yazma rehberine göre doğru ifadelerin D, yanlış ifadelerin Y kutusunu işaretleyiniz.

Sözcük ve Kaynak

Tahmin et → Sözlükle doğrula
Güvenilir ağ: .edu ve .gov
Yalnız önemli yeri çiz

Bağlantı ve Fiilimsi

“oysaki” → karşıtlık kurar
“özellikle” → vurgu yapar
Fiilimsi kip-kışı eki almaz

	D	Y
Sözcüğün bağlamdan tahmin edilen anlamı, sözlük kontrolünün yerini tek başına tutar.	☐	☒
Uzantısı “edu” veya “gov” olan genel ağ adresleri güvenilir kaynaklar arasındadır.	☒	☐
Metindeki her satırın altını çizmek önemli bilgiyi ayırt etmeyi kolaylaştırır.	☐	☒
“Oysaki” geçiş ifadesi cümlede düşüncenin yönünü değiştiren karşıtlık kurar.	☒	☐
Fiilimsiler fiilden türemelerine rağmen çekimli fiiller gibi kip ve kişi eki almaz.	☒	☐

6 KISA CEVAP

Görseldeki bağlam kartında yer alan “ağdalı” sözcüğünün anlamını tahmin ediniz ve dayandığınız ipucunu yazınız.

Bağlamdan Anlam Tahmini Kartı

“Yazarın dili ağdalıydı; uzun cümleler ve yabancı kelimeler yüzünden ne dediği güç anlaşılıyordu.”

Adım: İpucu sözleri bul → Tahmin et → Sözlükten doğrula

Tahmin: Anlaşılması güç, ağır anlatım. İpucu: “uzun cümleler ve yabancı kelimeler”.

7 BOŞLUK DOLDURMA

Boşlukları kutudaki uygun sözcüklerle tamamlayınız.

öznel deyişle nesnel noktalama sıfat-fiil konu

1. Bir metnin ne hakkında olduğunu belirten kavrama _____ **konu** _____ denir.
2. Önceki düşünceyi farklı sözlerle açıklarken "başka bir _____ **deyişle** _____" denir.
3. Doğruluğu kişiden kişiye değişen beğeni cümleleri _____ **öznel** _____ yargıdır.
4. Sesli okumada duraklama ve vurguyu _____ **noktalama** _____ işaretleri yönlendirir.
5. Cümlede bir adı niteleyen fiilimsi türüne _____ **sıfat-fiil** _____ adı verilir.

8 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki dört cümle fişinde koyu yazılan sözcüklerden hangisi fiilimsi değildir?

1. fiş - okumak
Sesli okumak etkiledi.

2. fiş - okuduğum
Okuduğum öyküyü önerdim.

3. fiş - okudu
Dergiyi merakla okudu.

4. fiş - okuyarak
Metni okuyarak ulaştı.

- A) 1. fiş: Sesli okumak dinleyicileri etkiledi. B) 2. fiş: Yazın okuduğum öyküleri önerdim.
- C) 3. fiş: Kardeşim bilim dergisini merakla okudu. D) 4. fiş: Açıklamaları okuyarak ana düşünceye ulaştı.

9 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki şemada verilen numaralı cümlelerin hangilerinde "için" edatı neden-sonuç ilişkisi kurmuştur?

I) Yeni kavramları öğrenmek için sözlük kullandı.

II) Notlarını evde unuttuğu için sunumu erteledi.

III) Konuyu pekiştirmek için iki kaynak daha taradı.

IV) Hava erken karardığı için okuma saatini öne aldı.

- A) I ve II B) Yalnız II C) II ve IV D) I ve III

10 KISA CEVAP - DÜŞÜN

Görseldeki konuşma planında Kerem'in "Okuma ve Kütüphaneler" sunumu için seçtiği görsellerden hangisi uyumsuzdur?

1. Görsel

Kütüphane rafı ve okuma köşesi

2. Görsel

Yıllara göre kitap okuma grafiği

3. Görsel

Standart futbol sahası ölçüleri

3. görsel (futbol sahası ölçüleri) uyumsuzdur; okuma ve kütüphane konusuyla ilgisizdir.

11 SIRALAMA

Bilgilendirici bir metin hazırlarken izlenen aşağıdaki adımları oluş sırasına göre (1'den 5'e) numaralandırınız.

- 3) Girişte konuyu tanıtır ve gelişmede örnek ve dayanaklarla düşünceyi açmak
- 5) Sonuçta düşünceyi toparlayıp taslağı yazım ve noktalamaca gözden geçirmek
- 1) Yazılacak metnin konusunu ve iletilecek temel düşünceyi belirlemek
- 2) Konuyla ilgili güvenilir kaynaklardan (sözlük, edu/gov ağları) bilgi toplamak
- 4) Cümleler arasında "ilk olarak, ardından, oysaki" gibi uygun bağlantılar kurmak

12 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki metin taslağında numaralanmış boşluklara sırasıyla hangi geçiş ifadeleri getirilmelidir?

Bilgilendirici Metin Hazırlık Basamakları

- (1) araştırma konumu ve yazma amacımı belirledim.
(2) kütüphanedeki kaynaklardan kısa notlar çıkardım.
(3) notları kendi cümlelerimle metne dönüştürdüm.

- A) (1) İlk olarak — (2) Ardından — (3) Son olarak B) (1) Oysaki — (2) Başka bir deyişle — (3) İlk olarak
- C) (1) Son olarak — (2) Oysaki — (3) İlk olarak D) (1) Başka bir deyişle — (2) Son olarak — (3) İlk olarak

13 ŞİFRELE KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları yazınız. Turuncu kutulardaki harfler anlam tahmininde yararlanılan çevre sözleri verir.

"Kitap köprü gibidir." cümlesindeki anlam özelliği

B E N Z E T M E

Eylemin hedefini bildiren ilişki: ...-sonuç

A M A Ç

Düşünceler arası geçiş sağlayan sözler: ... ifadeleri

B A Ğ L A N T I

Kişisel beğeni içermeyen, kanıtlanabilir yargı

N E S N E L

Durum veya zaman belirten fiilimsi: ...-fiil

Z A R F

Bir işin adını karşılayan fiilimsi: ...-fiil

İ S İ M

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

BAĞLAM

14 AÇIK UÇLU - DÜŞÜN

Görseldeki kartta verilen "yaz-" kökünü; isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil görevinde üç ayrı cümlede kullanınız.

Kök: "yaz-" → Görevine Göre Fiilimsi Kurma

- 1) İsim-fiil: İşin adını belirtecek biçimde (yazmak / yazma)
- 2) Sıfat-fiil: Bir ismi niteleyecek biçimde (yazdığım / yazılan)
- 3) Zarf-fiil: Nasıl/ne zaman yapıldığını belirterek (yazarak)

1) Günlük yazmak faydalıdır. 2) Yazdığım notları okudum. 3) Özet yazarak çalıştı.